

s. v. *safrà*, *azafrán*; i més casos en BDC xxiv, 72). La forma del Nouairí (donant-la com segura) també hi és compatible, car també és no menys concebible que la *S-* de *Sa'id* donés no sols la *-c-* de *Calaceit* sinó que, en combinar-se amb la *-t* de *bäit*, resultés *tz > z*.⁵ Tampoc hi faria obstacle la *-t* (i no *-d*) de la grafia de Nouairí, car en el S. XIV, i ja molt abans, la pronúncia catalana havia d'ensordir aquesta sonora; i per al diftong, recordem els fets del tipus *baina > bèina*, *homeii* (HOMICIDIUM) *> homei* etc.

Resta reduït el dubte a la forma precisa del nom del personatge: *Züid* tan comú? o *Sa'id* fundat en el testimoni tardà del Nouairí? La sonora del nostre *Beseit* indica aquell sense que s'hi oposi la *-c-* de *Calaceit*. Hi pot haver part de raó en tots dos: car, essent dos NPP tan estretament semblants, és ben possible que, en la tradició més tardana, recollida pel Nouairí, s'hagués produït confusió dels dos noms parònims.

Rebutjo ara, en canvi, ja sense vacil·lació l'etimologia d'Asín *Abu Zeid* perquè ens aparta de la de *Calaceit*,²⁰ i presenta dificultat en la *Be-* de la inicial; àdhuc si considerem una extensió vulgar de l'ús del complement (A)*bi-*, tampoc hi hauria *e* sinó *i*. Molt més apropiat que comparar amb el NL gadità *Buceite*, és fer-ho, amb els arag. *Vinaceite* i *Binaced* i els cast. i port.²⁵ *Villacet*, *Vilazeide*; i particularment tindrem en compte *Benaceit*, que consta a Cast. Pna. (SzGozalbo), on tenim un paral·lel ben pròxim del nostre *Calaceit* i d'aqueixos NLL arag. i hispano-portuguesos. En fi hi ha en el te. d'Ascó una «vall de *Bessida*» (XIII, 67.22),³⁰ el nom de la qual recorda el de *Beseit* i el de *Calaceit*; lloc proper encara, per més que sigui uns 60 k. al NE. d'aquest, 70 d'aquell; i no se li veu altra etimologia raonable que la de *Beseit*: catalanitzat *eid* en *id* (com en peit/pit, cf. supra *Benisme*). Doncs, ¿una altra *Bäit-Zäid(a)*, fundada pel mateix personatge?³⁵

¹ Ara per fi, publicat el llibre de Millàs, *Textos dels Historiadors àrabs relatius a la Cat. Carolíngia*, Bna. 1987, pp. 68-69 i el passatge del Pallars, pp. 72-73. Protestem contra la salvatge grafia *En-Nugairi* que hi ha introduït el publicador Prof. Vernet, barrejant la *gy* del romànic tardà amb el nom d'un egipci aràbòfon.

BESELGA

Agregat d'Estivella, vora el Baix Palància.¹

DOC. ANT. En el *Rept.* «castrum de Segart juxta *Buselcam*» (Chabàs 508.3; *Buselgam* SSiv.) alqueria comprada l'any 1248, per 4000 sous (p. 508). *Buselcam* en doc. del S. XIII p. p. Villan., citat s. v. *Segart*. SSiv. (91-92) en dona notícia de 1392 i diu que quan fou separada, junt amb Estivella, com a parròquia a part de Morvedre, tenia 20 cases de moriscos; després de l'expulsió s'intentà repoblar-la a. 1610, i ara en queden ruïnes, i restes d'un castell; Cavanilles (I, 126) diu d'Estivella: «se cree que antes estaba en la falda del cerro, donde queda el castillo de *Beselga* y 3 o 4 casas». *Beselga* 1609, 35 moriscos (Reglà, p. 109), i⁶⁰

amb 20, 15, 34 els anys 1563, 1572 i 1609 (Lapeyre, 40).

ETIM. Des que ho digué MzPi. (*Orig.*, 254) s'ha admès que ve del ll. cristià *BASILICA* 'església' (*AlcM, DECat*). És el mot que es va usar en la cristiandat primitiva amb el sentit d'església amb caràcter general, més tard reemplaçat comunament per *ECCLESIA*, ha estat només usat, en forma cultista, per a grans temples; de primer havia tingut ús popular, i amb evolució fonètica, en una gran extensió de la Romània; on va anar restant cada cop més confinat a la toponímia: molt copiosament en el N. de França però també a Itàlia: veg Schiaffini (*Arch. Stor. It.* 1922, 25-64); Pieri (*Top. Arno*, 333); i representat per molts textos en b. llatí; però també evolucionat fonèticament a Astúries i altres punts del NE. d'Espanya, i SE. de França.² Notem especialment que en la forma ja mig romànica, *baselica* és prou freqüent en docs. cat. dels Ss. X-XI (sis exemples) en Bast.-Bass., fins a 1058), i que en la variant *Beselga* la trobem també en un NL de Portugal a. 1159 (Cortese, *Onom. M. Port.*, pàgina 394).

Des del punt de vista de la geografia lèxica no hi ha, doncs, motiu per dubtar que també n'hi hagués alguna reliquia en mossàrab, bo i isolada: car també hi està *estiva* 'pasturatge estival', d'on sembla *Estivella*. Per més que estigui en país de toponímia molt tenyida d'àrab. Més hi podria induir la forma *Buselca*, isolada però tan antiga com 1248, que per una banda coincideix amb la *-ca* etimològica de *BASILICA*, però ens fa pensar en els NPP aràbics en *Bu-* = *Abu-*. Però justament aquesta freqüència és el que dona compte d'aquesta *u* com a fruit d'una contaminació natural i propensa: (A)*bi-* és el cas complement de *Abu-*, cosa que induiria encara més els alfaquins escribes del *Rept.* a canviar la vocal *kesra* de *Bes-* en la *damma* de *Bu-*.³

¿Resta realment isolada del tot en el P. Val. aquesta romanalla de *BASILICA*? Un parònim hi trobem, però encara que no crec en aquesta germanor, en parlo ací, a fi de llevar dubtes. Cavanilles recull *Buxerques* com barri de Vilallonga de l'Assafor; jo també hi vaig anotar *bušérkes* (xxxiii, 49.19); i SSiv. (160) diu encapçalant-ho, *Buxerques*, amb variant *Bujerces* i *Bucherques* «lugar del valle de Vilallonga, en 1590 anejo de *Vil.* con 130 casas de moriscos».

Rebutjo, però, la idea que sigui resultat paral·lel al *Buselca* del *Rept.* (amb *š* morisca < s): aquí hi ha ha fàcil etimologia aràbiga: es pot pensar en un compost de *burğ* 'torre' + un NP aràbic en *-rk*, perquè la pèrdua dissimilatòria de la primera *r*, no fóra més estranya que en *Bujaraloz*, i en fi de mot la *-ğ* es podia ensordir, com en *Butxaforó* (Font de la Figuera), < *burğ al-Harún*. I potser encara fóra preferible, i més simple, un NP en (A)*bu-*, perquè realment no sols hi ha el NP *Bu-Serkar* a Algèria (GGAlg., 59), sinó que els simples *Serqi*, *Serqiya* (i *Serga*) (104, 103) s'expliquen planerament en el sentit d'«oriental» (adjectiu derivat de *Sarq* 'Llevant'). Com que l'accent recula en vulgar a la síl·laba tancada, un *Bu-š-Serqi* 'pare de l'oriental' explica bé tots els detalls.